

BILAGA 6

(ur Handbok om fristående examen för examensarrangörer och examenskommissioner)

Examinander som behöver särskilt stöd

Examinander som behöver särskilt stöd ska i de olika skedena av den personliga tillämpningen garanteras lika möjligheter att avlägga examen och skaffa sig behövlig yrkesskickligheter och utbildning. Det är viktigt att faktorer som försvårar eller hindrar studierna och avläggandet av examen beaktas i de olika skedena av examensprocessen. Examinanderna ska erbjudas tillräcklig specialhandledning, stödåtgärder och specialarrangemang för att, oberoende av inlärningssvårigheter, sjukdom eller handikapp, kunna skaffa sig den yrkesskicklighet som behövs och avlägga fristående examen. Med hjälp av personlig tillämpning kan examinanderna erbjudas bästa möjliga förhållanden för att påvisa sitt kunnande vid examenstillfällena, utan att kraven på yrkesskicklighet anpassas.

Ansökan till fristående examen och utbildning som förbereder för den

När en person som behöver särskilt stöd ska avlägga en fristående examen, sörjer utbildningsanordnaren för att personlig tillämpning sker vid ansökan till fristående examen och utbildning som förbereder för den, vid avläggandet av examen och vid förvärvandet av behövlig yrkesskicklighet.

I ansökningskedet utreder utbildningsanordnaren tillsammans med ifrågavarande person på ett mångsidigt sätt den sökandes tidigare förvärvade kunnande och vilket specialstöd han eller hon behöver. Personen kan behöva stöd på grund av sina inlärningssvårigheter. Personens eventuella sjukdom eller handikapp kan också försvåra förvärvandet av yrkesskicklighet eller påvisandet av yrkesskicklighet vid examenstillfällena.

i ansökningskedet kartläggs även personens starka sidor och speciella kunskapsområden, inlärningssyn och –erfarenheter samt personens uppfattning om sig själv som examinand och vilken fristående examen och utbildningsform som är lämplig. Om personen hänvisas till att avlägga en yrkesinriktad grundexamen, måste man dessutom avgöra om examen ska avläggas i grundläggande yrkesutbildning eller som fristående examen.

Följande slutsatser dras vid den personliga tillämpningen av ansökan till fristående examen och utbildning som förbereder för den:

- Vilken fristående examen som lämpar sig för den sökande
- Om det visar sig att den sökande behöver särskilda undervisnings- och studerandevårdstjänster på grund av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller annan orsak, ska undervisningen ordnas som specialundervisning och en individuell plan för hur undervisningen ska ordnas utarbetas (L 630/1998, 20§). Ifrågavarande dokument är samtidigt en plan för personlig tillämpning av förvärvandet av behövlig yrkesskicklighet.

Utöver det ovannämnda bedöms utgående från en identifiering av kunnandet i vilken mån

- Kunnande som den sökande redan har påvisat kan erkännas på basis av de dokument som den sökande presenterat
- Den sökande på basis av redan förvärvat kunnande direkt kan hänvisas till att avlägga en lämplig examen eller del/delar av den eller
- Den sökande ska hänvisas till att förvärva behövlig yrkeskicklighet.

För en examinand som får specialundervisning utgör den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas tillsammans med dokumentet om personlig tillämpning en individuell helhetsplan och överenskommelse. Det ska framgå ur dokumentet vilka speciella stöd- och handledningstjänster samt specialarrangemang som enligt principerna om personlig tillämpning planerats och tillämpats i examinandens fall.

Avläggande av fristående examen

För examinander som behöver särskilt stöd tillämpas samma krav på yrkeskicklighet i fristående examina som för övriga examinande. Varken kraven på yrkeskicklighet eller målen och kriterierna för bedömningen anpassas vid avläggandet av fristående examen eller bedömningen av examensprestationer, utan är de samma för alla examinander. Examensarrangören kan emellertid stödja examinanderna på många vis då de förbereder sig för ett examenstillfälle.

I processen med personlig tillämpning avtalas på förhand om det specialstöd som examinanden behöver. Behovet av specialstöd ska identifieras då examenstillfället planeras och miljön för examenstillfället bestäms. Examensarrangören, examinanden och en representant för arbetslivet planerar tillsammans behövliga specialåtgärder och en lämplig miljö för examenstillfället.

Om examenstillfället inte kan ordnas i arbetsmiljö, ska detta avtalas om separat med examenskommissionen i planen för anordnande av fristående examen som utgör bilaga till avtalet om att ordna fristående examen.

Före examenstillfället kontrolleras att examinanden förstår anvisningarna och bestämmelserna och hur examenstillfället går till i praktiken. Det är särskilt viktigt att förklara och förtydliga sätten att påvisa yrkeskicklighet, kraven på yrkeskicklighet och målen och kriterierna för bedömningen. Under examenstillfället kan dessutom olika stödmaterial användas, såsom lättlästa texter, bilder, teckningar, modeller och hjälpmedel. Examensarrangören bör ändå komma ihåg att en examinand som avlägger yrkes- eller specialyrkesexamen ska visa sitt kunnande självständigt vid examenstillfället. I yrkesinriktade grundexamina kan examensprestationerna vara handledda, men det kan inverka på vitsordet.

Vid examenstillfället kan examinanden också, inom ramen för examensgrunderna, få extra tid för att planera uppgifterna och eventuellt komplettera sina examensprestationer. Praktiska arbetsuppgifter ska utföras i en sådan takt som arbetsuppgifterna enligt examensgrunderna förutsätter. Eventuella skriftliga kompletterande prestationer som hör till en fristående examen kan, antingen delvis eller helt, ersättas med en muntlig prestation, om det är motiverat med tanke på examinandens funktionsförmåga. Däremot kan i examensgrunderna nämnda dokument som förutsätt för en

godkänd muntlig prestation.

personerna som bedömer examensprestationerna ska vara medvetna om och ta hänsyn till examinandens specialstöd och –handledning som nämns i dokumentet om personlig tillämpning. Yrkesskickligheten ska bedömas så att stödet inte påverkar examinandens prestation negativt.

Förvärvandet av behövlig yrkesskicklighet

Utbildningsanordnaren ska vid planeringen och genomförandet av utbildning som förbereder för fristående examen identifiera och ta hänsyn till studerandes eventuella behov av särskilt stöd som påverkar studierna eller avläggandet av examen. Utbildningsanordnaren avgör hurdana speciella undervisnings- och studerandevårdstjänster som kan erbjudas inom den förberedande utbildningen, utöver de allmänna undervisnings- och studerandevårdstjänster som alla har tillgång till.

I den individuella planen för hur undervisningen ska ordnas antecknas:

- 1) examen, examensgrunder som följs i undervisningen samt uppgörandet av examinandens individuella läroplan
- 2) på vilka grunder den studerande ges specialundervisning
- 3) vilka speciella undervisnings- eller studerandevårdstjänster som studierna förutsätter eller som ges i samband med dem och
- 4) vilka andra individuella tjänster och stödåtgärder den studerande får.

Vid den personliga tillämpningen är det viktigt att beakta olika inlärningsstrategier och – stilar och att den studerande får specialhandledning och –stöd i tillräcklig omfattning. Vid behov kan den förberedande utbildningen. Vuxna som behöver särskilt stöd har ofta lärt sig vilka inlärningsmetoder som bäst lämpar sig för dem och hur de ska bemästra problemen so försvårar lärandet och den informationen är bra att utnyttja då man planerar speciella stödåtgärder.

Vid den personliga tillämpningen av förvärvandet av behövlig yrkesskicklighet är det viktigt att på ett flexibelt sätt beakta bl.a. lämpliga utbildnings- och undervisningsformer samt inlärningsmiljöer, mångsidiga och varierande inlärnings- och bedömningsmetoder, att undervisningen och läromedlen är tydliga, vilken tid som förvärvandet av kunnande kräver samt kvaliteten och omfattningen på specialstödet och –handledningen som behövs. Viktigt att beakta vid den personliga tillämpningen är också personens starka kunskapsområden och hur det är lämpligast för honom eller henne att förvärva behövlig yrkesskicklighet.